

*В.П. Пантелєєв,
д.е.н., професор,
декан економіко-статистичного факультету,
Національна академія статистики,
обліку і аудиту*

ОЦІНКА ВНЕСКУ АВТОРІВ НАУКОВОГО ЗБІРНИКА

Актуальність дослідження. Оприлюднення у наукових виданнях результатів досліджень є важливою складовою науки. Вивчення доробку дослідників за результатами аналізу публікацій у наукових виданнях дозволяє встановити рівень та досягнення розвідок.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Застосування основ бібліометричного методу передбачає виявлення, облік, опис, систематизацію та якісний аналіз творів друку. Прийом бібліометричного методу, тобто використання характеристик опублікованих праць (статей у наукових виданнях, монографій та посібників) є дієвим науковим інструментарієм для дослідження наукової інформації про ресурси [2, 3, 4, 6].

Мета роботи. Оцінити за допомогою бібліометричного методу зміст статей у фаховому науковому збірнику «Бухгалтерський облік, аналіз та аудит: проблеми теорії, методології, організації» за 2008-2013 роки.

Виклад основного матеріалу дослідження. Проведено аналіз доробку авторів наукового збірника «Бухгалтерський облік, аналіз та аудит: проблеми теорії, методології, організації» за роки існування такого видання, сформованого у Національній академії статистики, обліку та аудиту, тобто за 2008-2013 рр. Зазначимо зростання загальної кількості статей; значну частину авторів збірника складають викладачі, докторанти, аспіранти НАСОА; в окремих випусках питома вага авторів академії складала половину учасників (табл.1).

Таблиця 1

Випуски збірника «Бухгалтерський облік, аналіз та аудит: Проблеми теорії, методології, організації» за 2008-2013 рр.

Рік та номер випуску збірника	Кількість авторів збірника		Кількість Наукових статей
	разом	В т.ч. викладачів НАСОА	
2008 (1)	55	14 (25%)	52
2008 (2)	21	8 (38%)	20
2009 (3)	43	12 (28 %)	33
2010 1 (4) Спеціальний випуск «Аудит в Україні: ідентифікація та парадигма розвитку»	26	5 (20 %)	21
2010 1 (5)	27	12 (44%)	23
2011 1 (6)	66	22 (33%)	54
2011 2 (7)	28	14 (50%)	25
2012 1(8)	39	19 (49 %)	32
2012 2(9)	41	20 (49 %)	36
2013 1(10)	38	15 (35 %)	32
2013 Спеціальний випуск «20 років аудиту в Україні»	37	4 (11 %)	36
2013 2 (11)	38	8 (24%)	35
Разом	459	153 (33%)	399

У одному з випусків збірника (№ 1 (5) 2010 р.) розміщено останню статтю видатного українського фахівця О.С.Бородкіна «Бухгалтерський учет как единая многоцелевая система». Вихід двох спеціальних випусків присвячених розвитку аудиту в Україні (2010 та 2013 рр.) є свідченням розвитку в НАСОА національної наукової школи аудиту. Поява цих випусків є реакцією авторів на висловлені раніше пропозиції запропонувати на сторінках збірника дискусій з проблем аудиту.

Для встановлення внеску науковців проведемо групування статей збірника за їхньою сутністю та за застосуванням наукового інструментарію. З метою встановлення динаміки та отримання доказового матеріалу проведемо дослідження кількісних та якісних характеристик публікацій за двома періодами: за 2008-2010 рр. та за 2011-2013 рр.

Групування статей наукового збірника за сутністю

За період 2008-2010 рр. в збірнику переважали публікації з тематики обліку та звітності – 55 % від загальної кількості (149 статей) за перші три роки; однакову частку мали статті з аналізу (17 %) та аудиту (16 %). На публікації «непрофільного спрямування» - фінанси, менеджмент, прикладна статистика, економічна кібернетика, інформатика тощо припало 12 % всіх публікацій.

У 2011-2013 рр. збереглося домінування статей із обліку та звітності, хоча публікації такого напрямку й скоротилися до 41 % від загальної кількості 250 статей. Серед даного напрямку залишилась незначна частка публікацій з управлінського обліку, контролінгу. Кількість статей з аналізу значно скоротилася (їх було в останні 3 роки лише 5 %), водночас зросли публікації з аудиту, контролю, ревізії, питома вага таких матеріалів склала вже 31 %. Також суттєво збільшилася кількість матеріалів із «непрофільного спрямування» - до 23 %.

Групування статей у фаховому збірнику за 2008-2013 рр. за їх значенням згідно до «базових» напрямів публікацій - облік і звітність, аналіз, аудит та контроль наведене у табл. 2. За 2008-2010 рр. статті методологічного напрямку мали перевагу – 65 % (97 статей), частка статей, у яких розкриваються проблеми організації досягла 22 % (разом 33 публікації), в той час як статті теоретичного спрямування склали 13 % загальної їх кількості (разом 19 статей).

Таблиця 2

**Статті у фаховому збірнику за їх значенням (сутністю)
за 2008-2013 рр., у % до напрямів публікацій**

Напрями тематики публікацій	2008-2010 рр.				2011-2013 рр.				
	теорія	Методологія	Організація	Разом	теорія	Методологія	Організація	інше	Разом
Облік і звітність	15	60	25	100	14	51	25	10	100
Аналіз	4	92	4	100	-	75	25	-	100
Аудит та контроль	18	41	41	100	13	50	31	6	100
Інше	6	88	6	100	10	49	12	29	100

Методологічне спрямування домінувало у роботах з аналізу (92 %), публікації із теоретичним наповненням мали най високу

питому вагу щодо аудиторського та облікового напрямів, відповідно 18 % та 15 %, а також обліку (60 %), розкриття організаційних аспектів переважало у публікаціях з аудиту – 41 % та обліку – 25 %. Розкриття проблем методологічного характеру також мало перевагу у статтях «непрофільного спрямування».

У останні 3 роки – у 2011-2013 рр. кількісна характеристика публікацій за їхньою сутністю зазнала певних змін. Так, значно зменшилась частка статей із питань методології (до 50 %, кількість статей 131), в цей період домінують матеріали з аналізу; на інші базові напрями припадала однакова питома вага публікацій. Частка статей з проблем організації залишилась (26 %, разом 64 статі), питання організації у обліку, аналізі та аудиті займали однаковий сектор – 25 - 31 %. Статті теоретичного напрямку склали лише 12 % (разом 30 статей), та у цій групі найвищоку питому вагу, як і раніше мали публікації з обліку та аудиту, відповідно 14 % та 13 %. Кількість публікацій «непрофільного спрямування» значно зросла – разом 25 публікацій, або 23 % усіх статей, та серед них, як й у перші три роки, домінує напрям методології. В останні 3 роки виникла нова група статей, які не можна віднести до жодного із базових напрямів (облік, аналіз та аудит), це, наприклад, оцінка в статистиці, вплив глобалізації, безпека держави тощо. Кількість та частка таких публікацій також зростає.

Групування статей наукового збірника за використанням в них наукового інструментарію

Характеристика статей за відношенням: від теорії до емпірики вказала, що в останні роки починає домінувати використання теоретичних моделей без належного математичного формулювання (39 % у 2011-2013 рр.), табл. 3.

На високому рівні (6 % статей) залишаються позиції математичних моделей без будь-яких емпіричних даних. Найвагомим явищем стала поява в останні роки матеріалів із статистичної методології, які висвітлюють фундаментальні положення із вчення про методи та процедури наукової діяльності.

Зазначений вище процес супроводжується закономірним зниженням частки інших видів емпіричного аналізу, до 40 % у 2011-2013 рр.. У даній групі публікацій в основному містяться

описові матеріали, де головний наголос робиться на законах логіки, критичному аналізі нормативної бази, гіпотетичних пропозиціях. Відбувається зростання частки статей з емпіричного аналізу, що ґрунтується як на даних автора, так й на опублікованих показниках офіційної статистики. Таким чином, суттєвим якісним імпульсом в останні роки стало переміщення акценту на посилення теоретичної складової публікацій та зменшення частки матеріалу, що ґрунтується на практичному досвіді.

Таблиця 3

**Характеристика статей опублікованих у виданні
«Бухгалтерський облік, аналіз та аудит: Проблеми теорії,
методології, організації» за 2008-2013 рр., за використанням
наукового інструментарію, у %**

№ з/п	Зміст статей	2008- 2010 рр.	2011- 2013 рр.
1.	Математичні моделі без будь-яких емпіричних даних	6	6
2.	Теоретичні моделі без математичного формулювання та емпіричних даних	32	39
3.	Статистичні методології	-	3
4.	Емпіричний аналіз, оснований на даних автора	1	3
5.	Емпіричний аналіз, оснований на опублікованих статистичних даних	7	9
6.	Інші види емпіричного аналізу	54	40
7.	Емпіричний аналіз, оснований на штучній імітації та експерименті	-	-
	Разом	100	100

Вивчення змісту статей за критерієм використання у дослідженні даних реальних господарюючих суб'єктів або економічних систем за проведеним оглядом сутності статей в «American Economic Review» [2, с. 32-33] дозволило встановити уподобання авторів та шляхи розкриття здібностей дослідників. За певною аналогією, у збірнику НАСОА також відмічається прагнення авторів досягти задачі економістів: зробити власний прогноз динаміки господарських процесів, вказати суспільству авторські шляхи розв'язання протиріч.

Зміст творчого доробку авторів збірника наукових праць

Формування та становлення наукового збірника співпало із знаковими для України подіями на макро- та мікрорівнях: використання міжнародних стандартів аудиту як національних (2004 р.), вступ України до СОТ (травень 2008 р.), світова фінансова криза (почалася у вересні 2008 р. та триває досі), набуття чинності Податкового кодексу України (грудень 2010 р.), відбувається широке застосування підприємствами та установами України МСБО та МСФЗ тощо. Адекватні відповіді на нові виклики часу зумовлюють поглиблений науковий пошук. Тому в публікаціях авторів фахового збірника най видатне місце займають розв'язання проблем методології, як системи принципів та підходів у дослідницькій діяльності; на другій позиції знаходиться розв'язання справ організації, як сукупність заходів, спрямованих на отримання оптимальних умов для досягнення бажаного результату, та лише у третю чергу розкриваються питання теорії, які були особливо помітними у статтях облікового та аудиторського напрямів. Класифікація публікацій за використанням наукового інструментарію вказує на пріоритети авторів щодо застосування моделей, але залишається вагомим сегмент досліджень, які ґрунтуються на аналізі емпіричного матеріалу.

В умовах перехідної економіки особливо результативним є міждисциплінарний підхід, тобто врахування не виключно економічних, а також соціальних, правових, психологічних та інших факторів. Тому закономірна поява у збірнику із обліку, аналізу та аудиту публікацій «непрофільного спрямування» - фінанси, менеджмент, прикладна статистика, економічна кібернетика, інформатика тощо.

Успішність виходів збірника НАСОА за формальною ознакою пояснюється офіційною причиною, а саме: статті у наукових фахових виданнях України належать до опублікованих праць, які відображають основні наукові результати дисертації, з відповідної галузі науки [5]. Тому у випусках наукового видання НАСОА відоб-ражають наукові здобутки дослідників-економістів, які претендують на присудження відповідних наукових ступенів. Постановою ВАК України від 16.12.2009 р. № 1-05/6 видання «Бухгалтерський облік, аналіз та аудит: проблеми теорії, методології, організації» внесено до переліку фахових видань, в яких можуть публікуватися результати

дисертаційних робіт на здобуття наукових ступенів кандидата і доктора економічних наук (економічні науки, шифр 08). Авторами більшості публікацій є науковці, роботи яких відповідають спеціальності 08.00.09 - бухгалтерський облік, аналіз та аудит (за видами економічної діяльності), спеціалізація – теорія, методологія, організація. Але за роки існування збірник став трибуною не тільки для тих, хто домагається отримати науковий ступінь, але й як можливість професійного викладення перед авторитетною науковою спільнотою власних напрацювань щодо шляхів вирішення накопичених проблем.

Формування статей збірника відбувалося згідно із логікою сходження до наукового знання (табл. 4): від пропозицій щодо розв'язання практичних завдань до побудови складних теоретичних конструкцій.

Таблиця 4

Групування наукової тематики збірника

Рівні знання	Розкриття змісту рівня
Теорія (обґрунтування нового знання)	Гносеологія, концепція, парадигма, постулати, методологія, гіпотеза, використання думок класиків економічної теорії,
Пропозиції розв'язання окремих елементів нового знання	Твердження, висловлювання, полеміка, проблеми, прогноз, ідеї
Розробка деталей наукової новизни	Порівняння, вивчення досвіду, аналіз та синтез, систематизація, класифікація, узагальнення, термінологія, понятійний апарат, моделі, історія
Розгляд закономірностей на реальних об'єктах	Експеримент
Приклади розв'язання практичних задач	Практика діяльності підприємств за різними видами економічної діяльності

У роботі збірника беруть участь автори-провідні фахівці України: Пилипенко І.І., Шевчук В.О., Близнюк А.С., Бородкін О.С., Гоняйло О.М., Даньків Й.Я., Жолнер І.В., Замула І.В., Зоріна О.А., Каменська Т.О., Коратаєв С.Л., Костирко Р.О., Кузь В.І., Кулагін А.А., Лук'янець О.В., Мазіна О.І., Малюга Н.М., Матюха М.М., Мних Є.В., Момотюк Л.Є., Олійник О.В., Остап'юк М.Я., Панков Д.А., Пантелеев В.П., Пантюхова А.В., Пархоменко В.М., Петраковська О.В., Попова В.В., Редько О.Ю., Сльозко Т.М., Тітаренко Г.Б., Хомин П.Я., Шпак В.А., Цветкова Н.М., Шульга С.В. та ін. Серед дослідників є не тільки професіонали України, але також фахівці Білорусі, Болгарії, Молдови, Польщі, Росії.

Авторами збірника використані відповідні елементи дослідження: це теорія пізнання, нові складові економічного механізму, застосування інструментарію досліджень, акцентування уваги на вивченні актуальних об'єктів досліджень, пошук відповідей на появу нагальних завдань тощо (табл.. 5).

Таблиця 5

Нові категорії, терміни, що були вперше запропоновані авторами збірника

Напрями	2008-2010 рр.	2011-2013 рр.
1	2	3
Теорія пізнання	Парадигми, парадигма економічного розвитку	ідеологія реформування, парадигми: нечітка логіка, новітня парадигма ринку, дискурс, мислення, гіпотеза, ідеологія успішного розвитку, філософія знань і навичок аудитора, філософія пізнання інформаційних потоків, філософія ризик-менеджменту, філософія управління маркетингом, ідеологія внутрішнього аудиту
Економіка	Глобалізація, постіндустріальна економіка, економічна глобалізація, становлення інформаційної економіки, постіндустріальна економіка, нова економіка, економіка перехідного періоду громадянське суспільство, суспільний самоконтроль, стійкий розвиток	Глобалізація, теорія економіки, історії економічної думки, економіка знань, «шведська економічна модель», ісламська модель обліку, інституційні зміни, компетентність, кластери в економіко-корпоративній структурі, VI-й технологічний уклад, електронна комерція, електронні підприємства, фізична економія, система екологічного менеджменту, фінансова безпека, трансфертні ціни, корпоративна соціальна звітність, інтеграційний маркетинг
Інструментарій досліджень	ідентифікація, програмний комплекс, критерій суттєвості, цільові критерії, аналітичний інструментарій, гіпотеза аудиту, термінологія, системна параметризація	ідентифікація, феноменологія аналізу, типологія, аналітичний центр в корпорації, синергетичний підхід, програмне забезпечення, сигнальний підхід, математичні моделі, відкритість компаній
Об'єкти досліджень	інтелектуальна власність, визнання, оцінка, поточна економічна безпека, аудит ефективності, професійне судження аудитора, економічна інформація, людський капітал, умовні/безумовні інвестиції освітянські виміри, виховна функція, аутсорсинг	ідеальні активи, вартість підприємства, вартість бізнесу, суспільна цінність, вартість праці, транзакційні витрати, професійний скептицизм, професійне співтовариство природно-ресурсний потенціал, інтелектуальний капітал, природний капітал, соціальний капітал, майновий потенціал

Продовження табл. 5

1	2	3
Вирішення нагальних завдань	гармонізація бухгалтерського та податкового обліку, поєднання стандартів бухгалтерського обліку із стандартами управління уніфікація бухгалтерського обліку, облікова методологія, достовірність бухгалтерської звітності	фінансово-економічна рівновага, стійкий розвиток,

Такий підхід є свідченням зростання уваги до розкриття фундаментальних основ пізнання, як специфічного людського способу взаємин зі світом; значно збільшився термінологічний арсенал вивчення дійсності. Профіль економіки, господарювання людини став більш складним, встановлюються протиріччя, на сторінках видання розглядаються нові уклади, системи, з'явилися сучасні методи ведення бізнесу. Пропонуються сучасні види інструментарію – нові методи, підходи, організаційні структури. Об'єктами дослідження стають нові предмети, нові активи, нові види капіталу, різновиди вартості; значні сподівання покладаються авторами (дослідниками) на позитивний вплив морально-етичних важелів професійного буття. Вихід за межі «традиційного» для бухгалтерського обліку мікрорівня є закономірний, такий крок означає розширення рубежів економіки. Але в основі рішень слід покладатися не на досвід минулого, а на реальну модель розвитку майбутнього, яка дозволяє встановити підходи до аналізу економічної дійсності. З точки зору економічної теорії дослідження в основному ґрунтуються на інституційному підході. Праці авторів наукового збірника оправдовують довіру суспільства до української науки. Спільнота чекає відповіді на запитання одного з авторів збірника: «Яким стане світ після кризи?».

Слід зазначити, що спектр нагальних завдань для авторів став більш простим, прагматичним. Надії на швидке отримання значного позитивного ефекту від інтеграції, гармонізації, уніфікації тощо стосовно бухгалтерського обліку як доміанти фахового збірника значною мірою не реалізуються.

Внесок авторів збірника можна коротко оцінити сучасним словом меседж (від англ. *message*), що має багато значень — донесення, повідомлення, звернення, ідея, послання, проповідь,

гасло, девіз, сигналізувати; скоріше це політична чи ідеологічна доктрина; нерідко мається на увазі замаскована, що не написана прямим текстом, що читається "між рядків".

Висновки. Критичний аналіз змісту та динаміки статей у фаховому виданні «Бухгалтерський облік, аналіз та аудит: проблеми теорії, методології, організації» за 2008-2013 рр. на підставі бібліометричного методу вказав на розуміння авторами збірника економічних реалій України. У роботах авторів збірника помітно прирощення фахових знань, особливо в галузі професійного аудиту, укріплення громадянського суспільства, використання освітянського виміру, укріплення виховної функції вузівської науки тощо. У виданні підтримується високий соціальний престиж вітчизняної науки і освіти. Проведене дослідження засвідчило, що колектив науковців НАСОА є важливою складовою наукового сектору вищої школи України.

Список використаних джерел:

1. Бартенев С.А. Экономические теории и школы (история и современность): Курс лекций. – М.: Издательство БЕК, 1996. – 352 с.
2. Блауг Марк. Методология экономической науки или как экономисты объясняют. Пер. с англ./Научн. ред. и вступ. ст. В.С.Автономова. М.: НП «Журнал ВЭ», 2004. – 416 с.
3. Костирко Р.О. Контроль і аналіз в системі управління економічним потенціалом господарюючого суб'єкта: Методологія і організація: Монографія / Р.О. Костирко. – Луганськ: вид-во СНУ ім. В.Даля, 2010. - 728 с.
4. Малюга Н.М. Бухгалтерський облік в Україні : теорія й методологія, перспективи розвитку: Монографія / Н.М. Малюга. – Житомир: ЖДТУ, 2005. – 548 с.
5. Порядок присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника, затв. Постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 р. № 567.
6. Романчук К.В. Розвиток бухгалтерського обліку активів в умовах трансформації інституту права власності : Монографія / К.В. Романчук. – Житомир: ЖДТУ, 2012. – 528 с.